

ПІСОЧНИК ВЕЛИКИЙ (ЗУЙОК ВЕЛИКИЙ)

Charadrius hiaticula Linnaeus, 1758

Ряд Сивкоподібні – Charadriiformes

Родина Сивкові – Charadriidae

Таксономічна належність та охоронний статус

Один із 5 видів роду у фауні України; на гніздуванні представлений номінативним підвидом *Ch. h. hiaticula*, а у міграційні періоди ймовірно є потрапляння тундрового підвиду *Ch. h. tundrae*. Включений у Додаток II Боннської та Додаток II Бернської конвенцій, Європейський червоний список IUCN під категорією «LC», до списку птахів Угоди АЕВА. Внесений у Червону книгу України.

Поширення (в тому числі в Україні), чисельність популяції та тренди

Гніздовий ареал виду займає арктичну і субарктичну смуги Євразії та Гренландії. Осередки гніздування існують також на Британських островах, у Данії, Німеччині, країнах Балтії, Польщі та Білорусі. В Україні гніздиться у Волинській і Львівській областях. Європейська популяція виду становить 110–153 тис. пар. Найбільші гніздові угруповання сконцентровані в Ісландії – приблизно 50 тис. пар, Росії – 25–50 тис. пар, Швеції – 11–19 тис. пар, Норвегії – 10–15 тис. пар, Великій Британії – 5,3–5,6 тис. пар, Фінляндії – 3–6 тис. пар. На більшій частині ареалу в Європі відмічають негативну тенденцію зміни чисельності. В Україні вперше виявлений на гніздуванні в 1995 р. У заплаві р. Прип'ять у національному природному парку "Прип'ять-Стохід" гніздиться 10–15 пар. Птахи з'явилися, ймовірно, з Білорусі, де ці кулики гніздяться в обмеженій кількості також тільки в заплаві Прип'яті. У Західній Європі розташовані численні райони зимівлі виду; чисельність птахів, які перебувають там, коливається в межах 71–80 тис. ос. Зокрема, тільки у Великій Британії та Франції зимують приблизно 36 тис. ос. і 13,1–16,2 тис. ос. відповідно. До чинників, що можуть загрожувати виду, належать випасання худоби в місцях гніздування, різкі коливання рівня води, рекреаційне використання місць гніздування.

Особливості біології та міграції

Гніздовий, перелітний птах. Весняна міграція відбувається з середини квітня до середини травня. Оселяється по берегах річок і морів з розрідженою рослинністю або на великих піщаних косах і пляжах. Гніздиться поблизу води. Кілька пар оселяються зазвичай недалеко одна від одної, нерідко разом із крячками річковими. Початок гніздування припадає на кінець травня – початок червня. Осінній переліт починається в серпні, масовий – у вересні. Весною не відмічають інтенсивної міграції цих куликів, що зумовлено нічним безпосадковим перельотом через Україну, тоді як під час осінньої міграції ці пісочники часто зупиняються на її території на досить тривалий час для відновлення своїх енергетичних ресурсів. Місця зупинок зосереджені вздовж руслу Дніпра, Прип'яті, Дністра, Десни, Південного Бугу тощо. Численніші ці птахи у водноболотних угіддях півдня України – Тузловська група лиманів, Центральний і Східний Сиваш, Ягорлицька, Тендрівська і Каркінітська затоки, а також на таких лиманах, як Куяльницький, Тилігульський, Дніпро-Бузький, Молочний. Місця зимівлі виду розташовані на морському узбережжі Західної Європи, Великої Британії, майже по усій

Африці (крім пустелі Сахари), на Аравійському півострові, узбережжі Перської затоки та півдня Каспійського моря.

У базі даних Українського центру кільцювання птахів є 4 дальніх звороти від пісочників великих. Зокрема, двох птахів за кільцювали в Німеччині восени. Одного з них виявили наступного року на гніздуванні на Волині (р. Прип'ять). Можна припустити, що пісочники, які розмножуються в Україні, зимують у Західній Європі. Другий пісочник продемонстрував зміну міграційних шляхів – із західноєвропейського на континентальний (меридіональний): його вполювали в кінці серпня в Криму (Керченський півострів). Інший зворот також підтверджує, що якась частина цих куликів мігрує в меридіональному напрямку: 30 серпня птаха за кільцювали у Білорусі на р. Прип'яті, а через два роки 7 вересня його спостерігали (завдяки кольоровому кільцю) на Тилігульському лимані. Останній з наявних зворотів показує масштабність перельотів цих птахів у південному напрямку: кулика, якого за кільцювали на Центральному Сивашу в місці осіннього міграційного перебування, вже взимку виявили в Південно-Африканській республіці (відстань переміщення становить 8855 км).

Заходи охорони та рекомендації щодо збереження

Необхідно створювати природно-заповідні території в місцях гніздування цих птахів.

Автори: А.М. Полуда, Г.Г. Гаврись, І.В. Шидловський

